

Tillæg til Vore Kirkegårde bind 19 nr. 5

Foreningen for Kirkegårdskultur

Årsmøde

Foreningen for Kirkegårdskultur afholder årsmøde onsdag d. 12. juni 1957 på hotel „Harmonien“ i Ærøskøbing.

Generalforsamlingen åbnes kl. 10,30.

Dagsorden:

1. Valg af dirigent.
2. Aflæggelse af beretning.
3. Fremlæggelse af det reviderede regnskab.
4. Fremlæggelse af virksomhedsplan.
5. Fremlæggelse af budget.
6. Beretning fra redaktøren.
7. Valg til redaktionsudvalget. På valg er stenhuggermester *Karl Hansen Glem* og trädgårdsarkitekt *G. V. Walberg*, Malmø.
8. Valg af 5 bestyrelsesmedlemmer. På valg er provst *J. Exner*, stenhuggermester *K. Hansen Glem*, billedhugger *Gunnar Hammerich*, menighedsrådsformand *N. J. Nielsen* og landsbygraver *Inv. Norlyk*.
9. Valg af 2 revisorer og 1 revisorsuppleant.
10. Fastsættelse af stedet for næste generalforsamling.
11. Eventuelt.

Der spises frokost på hotellet kl. 12, hvorefter der kl. 14 er arrangeret en køretur i rutebiler øen rundt (gennem de smukkeste landskaber ad såvel hovedveje som biveje), til Marstal, Voderup klinte, Bregninge, over Søby og tilbage til Ærøskøbing.

Aftenen foreslås tilbragt i hovedbyen Ærøskøbing, en lille perle af gammel købstadsbebyggelse.

Da byens hotelkapacitet er begrænset, anbefales det foreningens medlemmer at reservere værelse så snart som muligt. Man har fra hotel „Harmonien“ lovet at bistå foreningens medlemmer på bedste måde, og har indtil d. 15. maj reserveret et nærmere fastlagt antal sengepladser. Ved bestilling bedes henført til Foreningen for Kirkegårdskulturs årsmøde.

Der er bilfærge til Ærø såvel over Faaborg—Søby som over Svendborg—Ærøskøbing, og man kan forudbestille plads på begge færgeruter.

Carl Bay,
formand.

| *Volmer Rud Nielsen*.

Nye medlemmer

Afdeling D.

Bygartneren i Moss, Norge.

Bygartneren i Narvik, Norge.

Det fortælles,

at den amerikanske millionær-turistfører *Temple Fielding* har 5 steder på det stjerneprogram, hvormed han fører turisterne rundt, nemlig: Addis Abeba, Ægyptens pyramider, Mallorca, Dovrefjeld og Ærøskøbing, hvilken sidste by ikke mindst har mærket dette og i høj- og sensommeren præges af rejseselskaber bl. a. fra Californien. Benyt derfor dagene omkring vor generalforsamling til at studere de gamle huse, hvoraf bl. a. Hammerichs hus (i Gyden) og Hans Pedersens (Vesterbro) er åbne imod entré og foruden det nyindrettede museum (Brogade) rummer meget af stor værdi, for hvem der vil studere boligkulturen m. m. Og der er foruden Hotel Harmonien bl. a. også Ærøhus at indlogere sig på. Men husk, at Ærøskøbing er ikke hele øen, — der er også handelspladsen Marstal og de henrivende landsbyer langs øens højder, med udsigt i syd over Østersøen til Tyskland, mod vest til Als, mod nord over øhavet med de halvhundrede øer, og imod øst til Langeland. Turistforeningen (Will. Nielsen) yder gerne nærmere oplysning og hjælp.

Dødsfald

Foreningens mangeårige revisor, stenhuggermester *P. F. Jensen*, døde den 10. 2. 1957, 74 år gammel. Stenhuggermester Jensen var københavner og ejede sammen med *Carl Nyboe* 1927—49 det kendte stenhuggeri Norden, der blandt de mange store og ansvarsfulde opgaver også havde restaureringen af Amalienborg. Han var engageret i adskilligt foreningsarbejde og var et af stenhuggerlaugets ældste og mest ansete medlemmer.

Guds fred med vore døde.

Kirkegårdsmøder

Foreningen Sveriges Kyrkogårdsföreståndare har fastsat sit årsmøde til dagene 16.—18. juli, og det foregår i Skellefteå langt nordpå.

Foreningen har haft den glæde at modtage midler, så de hvert år i 5 år kan uddele et stipendium på kr. 1500 til et af sine medlemmer.

Foreningen af kirkegårdsinspektører m. v. i Danmark har fastsat sit årsmøde til d. 1.—4. september, hvor man mødes på Hindsgaul.

Til en af dagene, der bliver redskabsdemonstrationsdag, er indbudt bl. a. stads- og kommunegartnerforeningens medlemmer.

Bundesgartenschau Köln 1957

åbner den 26. april kl. 11 i Kölner messens kongreshal.

Fra danske dagblade

- ¹⁰/₁₂ Østsjællands Folkeblad: Planering og plantning budgetteret for Karise kgd.
- ¹⁸/₁₈ Vestjyden: Jerne kgd. foreslås udvidet.
- ¹⁸/₁₂ Holbæk Amtstidende: Havearkitekt *Breinholt Nielsen* har forelagt plan til udv. af Stenmagle kgd.
- ¹⁹/₁₂ Jydske Tidende: Regulering af Rise kgd. (insp. *R. Th. Christensen*, kr. 15.000).
- ²¹/₁₂ Århus Amtstidende: Regulering af Besser kgd. (havearkitekt *Meyer Jensen*).
- ²⁸/₁₂ Holbæk Amtstidende: Reguleringen af Fårevjle kgd. sluttet i 1957 (anlægsst. *Johs. Pedersen*, Nyk.).
- ³⁰/₁₂ Vendsyssel Tidende: Reguleringen af og ved Albæk kgd. fortsættes.
- ³¹/₁₂ Løgstør Avis: Løgstør kgd. trænger til udv., og der savnes redskabshus.
- ¹⁹/₁ 1957 Vejle Amts Folkeblad: Brande avsætter kr. 8000,— til en tredje kgd., og Skærlund kr. 2000,— til brøndanlæg.
- ¹⁴/₁ Licitationen: Der er bevilget 10.000 kr. til udv. af Sorø ny kgd.
- ¹²/₁ Aalborg Stiftstidende: Fælleskgd. for Nørre-Sundby, Lindholm og Hvorup (havearkitekt *Johannes Tholle*) med kapel (arkitekt m.a.a. *Eigil Berthelsen*) er projekteret.
- ¹⁹/₁ Grenå Folketidende: Marie Magdalene kgd. skal udvides og bygges nyt redskabs- og toiletbygning (arkitekt *Edv. Thomsen*, Randers).
- ²⁴/₁ Ringkøbing Amts Dagblad: Ny sogns kgd. skal udvides (havearkitekt *Johannes Tholle*).
- ²⁰/₁ Fyns Tidende: Der rejses muligvis et ca. 4 m højt sandstenskors på Svendborg gl. kgd.s udv.
- ²⁹/₁ Randers Dagblad: Kirkeministeriet har godkendt udv. af Marie Magdalene kgd. (entreprenør *Sørensen*, Hvorslev).
- ³¹/₁ Sydsjællands Venstreblad: Planer om udv. af Boeslunde kgd. (havearkitekt *Breinholt Nielsen*).
- ³/₂ Demokraten: Jordbegravelse og lighbrænding (af provst *N. J. Rald*).
- ⁵/₂ Holstebro Dagblad: Idum kk. og kgd. reguleres af arkitekterne *Jens Foged* og *Poul Hansen* (Thisted).
- ⁶/₂ Jyllandsposten: Lidt om de ejendommelige kgd. i Meilgaard skov (Glesborg; *Peder Jensen*).
- ¹²/₂ Sjællandsposten: Jyderup kgd. skal udvides.
- ¹³/₂ Loll.-Fal. Venstreblad: Nr. Vedby køber areal for udv. af kgd.
- ¹⁶/₂ Viborg Stifts Folkeblad: Udv. af Lindum kgd. med 800 m².
- ¹⁶/₂ Viborg Stifts Folkeblad: Sdr. Rind er udvidet med ca. 1000 m², der er sat kampestensmur, og de ældre dele af kgd. er blevet reguleret.
- ²⁰/₂ Tidens Tegn: Havearkitekt *Sv. Hansen* fra-træder arb. m. Kolding Nordre kgd.

²¹/₂ Silkeborg Avis: Udvidelsen af Alderslyst kgd. påbegyndes snart (havearkitekt *Johannes Tholle*).

²²/₂ Silkeborg Avis: Venge kgd. udvides (havearkitekt *Georg Boye*).

²³/₂ Horsens Folkeblad: Vore kirkegårde, — en arv, der skal værnes om (*H. K. Sundholt*).

²⁷/₂ Frederikshavn Avis: Tyskerne er utilfreds med soldatergr. i Fr.havn og arbejder nu på en midlertidig forskønnelse af soldaterkgd.

⁶/₃ Herning Folkeblad: Kgd. i Herning får et stykke af Vestre Anlæg.

⁹/₃ Aalborg Amtstidende: Udv. af Løgstør kgd. er nu approberet.

¹⁰/₃ Fr.borg Amts Avis: Der anlægges ny afdeling på kgd. ved Tietgens vej i Hillerød.

¹²/₃ Centralkgd. i Lyngby får smuk udformning (arkitekterne *Iversen* og *Plum*).

¹⁵/₃ Berl. Aften: Mange landsbykirker skjules af store træer (*Tage Christiansen*).

Fra norske dagblade

- ²⁹/₁₁ Romsdalsposten: Utv. av kgd. i Tustna.
- ⁴/₁₂ Opland Arbeiderblad: Kolbu kgd. utv.
- ⁶/₁₂ Romsdalsposten: Utv. av Bolga gravsted.
- ¹¹/₁₂ Nordlys: Bjørnskinn kgd. utv.
- ¹⁸/₁₂ Arbeiderbladet: Nittedal kgd. utv. med 7,5 de.
- ¹⁹/₁₂ Østlandsposten: Grøntanlegg på Hedrum kgd.
- ¹⁹/₁₂ Porsgrund Dagblad: Skogskgd. på Nenset?
- ²⁰/₁₂ Smål. Amtstidende: Holmgil kgd. utv. med 800 m².
- ²⁴/₁₂ Fjell-Ljom: Utv. av Dalsbygda kgd.
- ²⁴/₁₂ Stavanger Arbeiderblad: Kgd. i Imsland skal utv.
- ²⁸/₁₂ Bergens Arbeiderblad: Tangen kgd. utv. mod nord og aust.
- ²⁹/₁₂ Gjengangeren: Omleggningen av Våle kgd.
- ³/₁ 1957: Sarpsborg Arbeiderblad: Arbeidet med St. Olavs gravlund tar fat. Kgd. må ikke bli et eneste stennhav. Der må bygges krematorium.
- ⁹/₁ Haugesund Dagblad: Gravstaden på Mundheim skal utv.
- ¹⁰/₁ Mors Avis: Rygge kgd. må utv.
- ¹⁷/₁ Sørlandet: Kgd. sprengt i Kr.sand. Lund kgd. er eneste mulighet for utv.
- ³⁰/₁ Sør-Varanger Avis: Kirkenes kgd. planeres (kr. 5500).
- ³¹/₁ Håmdalen: Det haster med utv. av kgd. i Vinger.
- ³¹/₁ Hamar Stiftstidende: Vallset kgd. utv. med 300 graver.
- ⁶/₂ Akershus Arbeiderblad: Lørenskog kgd. utv. med over 18 mål.
- ⁶/₂ Larvik Morgenavis: Parkanl. på den gl. kgd. ferdig til sommer?

½ Porsgrunns Dagblad: Den gl. kgd. i Kilebygd omlegges.

1½ Sunnmørsposten: Sæbø kgd. vert utvida.

2½ Romsdals Budstikke: To planer til utv. av Eid kgd. (gartner *Løvdold*).

2½ Haugesunds Dagblad: Utv. av kgd. i Tysnes.

Fra svenske dagblade

2½ Nya Wermlands Tidning: Kgds.utv. på Hammarö (trgds.ark. *S. Kaldén*).

Fra tidsskrifterne

Arkitekten nr. 4 og 5: Konkurrence om kapellkrematorium i Roskilde.

Der Naturstein nr. 1: Modelentwurf einer pieta in Relief (*Artur Sansoni*) m.m. — Nr. 2: Die Umgestaltung eines Grabmales. Ausstellung Friedhof und Grabmal 1956 (*Bernh. Kirschbaum*). Von der Grabmalausstellung Düsseldorf. — Nr. 3: Die Umgestaltung eines Grabmales (II).

Deutsche Friedhofskultur nr. 12: Gedanken um die Gestaltung des Musterfriedhofs in Köln 1957 (*Victor Calles*). Der Hauptfriedhof von M. Gladbach (*J. Victor*). Helft den leidenden Pflanzen. Denkt an die hungrigen Vögel. Zwei seltsame Grabsteine. Aus dem Friedhofsrecht, Naturschutz geht vor. Führung der Kriegsgräberlisten m.m. — Nr. 1: Friedhofsverwaltungen und Bestatter müssen zusammenarbeiten. Wir waren auf dem Hauptfriedhof in Mülheim a. d. Ruhr. Wege neuer Grabgestaltung in Aachen (*W. Strobel*). Kampf den Pflanzenschädlingen auf unseren Friedhöfen. Vervassungsrechtliche Frage zur Friedhofsgestaltung m.m. — Nr. 2: Friedhofsgärtnerische Schwierigkeitsmomente. Die geschichtliche Entwicklung der Friedhöfe in Köln (*Artur Praszer*). Protestantische Begräbnisse und Begr.pl. in Köln (*Elisabeth Schulze*) m.m. — Nr. 3: Bemühungen um Grabmal und Friedhof. Wege der Erziehung.

Ignis nr. 1: Hur Heilga Korsets kapell i Ängelholm blivit till (*Yngve Werger*). Kapellkrematoriet i Ängelholm. Nya kyrkogården i Ängelholm (trgs.arch. *Axel Tidermark*). Invigningen av kapellkrematoriet i Ängelholm. — Nr. 2: Vore to begravelsesformer (*N. J. Rald*). Krematorieplanene i Sandefjord (*Carl Falkenberg*). Krematoriebyggnadsfrågan i Ludviks (*S. Ringsjö*). Konsten i Ystads krematorium m.m.

Kriegsgräberfürsorge nr. 1: Schwierige Gräbersuche. Britisches Ehrenmal in Cassino. Der Soldatenfriedhof Lommel wird aus Beiträgen der deutschen Schuljugend gestaltet.

Life 7/1 1957: Over Silent Graves a Loud, Free Song (Ungarn).

Menighedsrådenes blad nr. 2: En sag om gravstedsløstater.

Pharos nr. 1: Five new Crematoria opened (dermed nr. 100). Some Obstacles to Cremation (*Joseph Reeves*).

Præstefor. blad nr. 8: Borgerlig begravelse fra kirke (*H. G. Pedersen*). — Nr. 9: Angående borgerlig begravelse i kirken. — Nr. 10 og 11: Borgerlig begravelse. Nr. 12: Kirkers brug. Begr. fra Fr.berg Kk. (*O. E. Helms*).

Stads- og haveingeniøren nr. 3: Ny centralkgd. i Lyngby-Taarbæk kommune (civiling. *Erik Christensen*).

Steinmetz und Bildhauer nr. 1: Grabmale in Nürnberg m.m. — Nr. 2: Friedhof Römerschanze in Reutlingen.

Viola 2/1: Kyrkogårdskonsulenter i Göteborgstiftet.

Vor Viden nr. 5 (187): De døde taler i Jeriko. — Nr. 7 (189): Faraos gravskibe 1.

Fra det faglige bogmarked

Sten. 8°, 40 s. Den danske stenindustri.

Som en nytårshilsen kom denne lille ting ind af døren, og i nydeligste bogtrykarbejde vises i text og billeder eksempler på den udstrakte anvendelse af sten i nutiden, lige fra nulpunktstenen i rigets hovedstad over bygninger og bygningsdele til gravstenen over vore avdøde sidste jordiske bolig. Tillige gengives i farver naturstensmaterialer, ligesom der vises eksempler på arbejdets udførelse. En nyttig, værdig og smuk hilsen fra et godt arbejdende fag.

Frø. Fra *J. E. Ohlsens* enkes frøhandel kom i vinter et 66 sider stort katalog med nyheder og priser og med produkter i kål og blomster i nydelige farvegengivelser på omslaget, — et værdifuldt hjælpemiddel til forårets og sommerens arbejde med planlægning og udførelse af havemæssige arbejder.

Buch und Spaden er nummer 27 i en serie af kataloger over tysk og udenrigs litteratur om det meste af, hvad en „havemand“ kan tænke sig at interessere sig for, udsendt af forlaget Deutsche Gartenbörse i Aachen. Her er en snes ting om kirkegårde, og et løst blad om fagtidskrifter, men nævnes kun ganske få danske ting.

Arbeitsgemeinschaft Friedhof und Denkmal har udsendt 3 pjecer (Mitteilungen), der tager sig af så fornuftige ting som løvfaldet, krigsmindemærker og det kunstneriske gravmæle (nr. 5), graven i vinterdragt, kranse samt kirkegård og gravmæler (nr. 6) og „Ehret die Toten“, det kulturelle spørgsmål og endnu mere (nr. 7). De er hver på 8 sider. Endvidere er udsendt et 80-sidet hefte med referat af kirkegårdsdagene i Nürnberg i juni 1956, hvor hovedtemaet var kirkegårdene som et opdragelsesspørgsmål.

Imperial War Graves Commission. Thirty-seventh annual Report (1955—56), 8°, 62 s.

I denne årsberetning fra den britiske krigsgravskommission er bl. a. gengivet fotografiske optagelser fra soldaterbegravelserne i Oslo, Bergen og Åbenrå, og der er billeder og beretninger fra en mængde andre dele af verden.

Mathias Tantau og Karl Weinhausen: Die Rose und ihre Kultur und Verwendung. 2. oplag. 8°, 148 s. + 10 farvetavler, Eugen Ulmer, Stuttgart 1956. DM. 11.—.

To forfattere, hvoraf den første er rosentiltrækker og den anden gartner og rosenenthusiast, har slået sig sammen og givet en bog både om roser og om rosenglæde. Parolen er: Ingen have uden roser, og de følger den på en god måde. I litteraturhenvisningerne findes en del udenlandsk optaget, men der savnes de fine danske bøger over emnet.

Lady Allan of Hurtwood og Susan Jellicoe: The new small garden. 8°, 128 s. The architectural press, London 1956. 15 s. net.

I denne pæne lille bog med over 120 gode illustrationer på svært papir gengives planer og kig fra omtrent 30 haver, hvoraf de fleste ligger i London og dens nærhed, men der er dog et enkelt eksempel fra Svejts og et fra Danmark (*Langkilde*). De virker som forfatternes venligste tak for sidst til de ejere, hvis haver de har besøgt, men den kan vel også give een og anden en idé at arbejde med.

Jiro Harada: Japanese Gardens. 4°, 160 s. The Studio. London 1956. 35,— sh.

Denne bog er en fortsættelse af *The Gardens of Japan* (der kom for 20 år siden) og giver i text og billeder på mat papir et godt indblik i japanesisk havekunst og dens specielle anvendelse af sten og høje, bl. a. gennem instruktive tegninger af enkeltstens og stengrupperes placering. Der gives historiske redegørelser fra „før *Gorm den Gamles* dage“ og de forskellige stilperioder, ligesom den nye tids haver gengives i billeder, text og undertiden planer. Hovedindtrykket er noget yndigt, og hvor forstår man, at rejsende må betages af de særprægede motiver!

Eigil Kiær: Haven i billeder. 4°, 116 s. Østifternes Haveselskab, Kbh. 1956. Kr. 10,50.

Bogen er i kommission hos Berlingske Forlag, men iøvrigt udgivet af Østifternes Haveselskab, af hvis billedarkiv en væsentlig del af illustrationerne stammer. Der er ikke ret meget anden „text“ end billederne og den text, der hører til disse, men dette skal ikke beklages, da billederne fører en troværdig tale og sikkert vil kunne fortælle een og anden haveamatør om, hvordan man skal eller ikke skal klare sagen.

Foruden forfatteren er også en del andre havearkitekters og anlægsgartneres arbejder gengivet og signeret, og blandt fotografierne glædes man især over *Andresens*.

Gerda Gollwitzer: Gartenlust. 8°, 276 s. + farvetavler. Prestel Verlag, München 1956. DM. 12,50.

I et mægtigt samlerarbejde har redaktøren af tidsskriftet *Garten und Landschaft*, gartenarchitekt, frk. *Gerda Gollwitzer* lavet en bog, der nok i format er lille (til lommebrug), men dog er diger og som rummer et væld af citater af hyldeste til haver, havedyrkning, havekunst og haveliv. Citaterne stammer fra Kina, Japan, Persien og Indien så vel som europæiske lande og rummer udtalelser bl. a. fra renaissance, barokken, empiren og den moderne tid. Der er forfattere som *Albertus Magnus* og *Boccaccio*, *Capek* og *Colette*, *Goethe* og *Hirschfeld*, *Jekyll* og *Skell*, *Taine* og *Virgil*, og der er haver ved Versailles og Heidelberg, Villa de Este og Schwetzingen, Japan og Kina og mange flere, — navne fra Norden savnes dog i begge fald. Der er lagt vægt på at oplyse om det pågældende citats årstal, men undertiden må dette glippe, og i en henvisning s. 266—74 fortælles yderligere et og andet om forfatterne. Hvor har dog havemotivet betydet meget for menneskenes livsudfoldelse og kulturlivets befrugtning gennem tiderne. —

Friedhof und Grabmal in Trierer Land. Jahrbuch 1955. 8°, 12+8 s. Deutsche Friedhofskultur. Aachen.

Årbogen samler sig om emner fra Trier og omegn og har efter indledende ord af regeringspræsidenten artikler om kirkegårdsanlæggeres opgaver, kirkegården i hjemstavnen, gravmæler samt ungdommens tilknytning til kirkegårds-kulturen og endnu mere. Efter teksten på mat papir følger 8 sider billeder på krideret.

Eigil Kiær: Havens buske og træer. Lommefor- mat, 192 s. Politikens forlag, Kbh. 1956. Kr. 11,50.

I en dagbladsanmeldelse er denne bog karakteriseret som „en genistreg“, hvilket udtryk som bekendt er noget tvetydigt, og vi vil ikke anvende det om denne udmærkede, nyttige og nydelige bog i den allerede kendte og populære serie. Den er nyttig, fordi man af et plantenavn kan finde frem til afbildning af planten samt beskrivelse, og kender man planten af udseende, men ikke dens navn, kan man omvendt også få hjælp til at finde dette. Med de jætteoplag, som disse småbøger kommer i, har forfatteren forlængst blandt havebogsforfattere opnået rekord på samlet bogproduktion.

Paul Neergaard: Grøn er vor jord. 8°, 120 s. Det danske forlag. Kbh. 1956. Kr. 16,50.

Med en inciterende og levende fortællerevne har forfatteren gengivet det grønne drama i naturens og jorddyrkingens dagligliv, så man fængsles fra først til sidst og ikke lægger bogen til side, før man har set slutningen. Hvad enten det er celledelingen, eller det er hormonernes kolossale evne til at bringe uorden i noget, der ellers synes „vedtaget“ som uforanderligt — eller det er befrugtningens teknik og dag- og nattimernes lys —, om det er agurker, hvede, petuniaer eller de fandens mælkebøtter, får man fortalt derom, så det huskes. *Mads Stages* til teksten knyttede illustrationer er ikke mindre inciterende, men nogle af dem er skæmmet ved, at indbindingen slår dem itu. Bogen er langt billigere, end der stod anført i bogmarkedets julekatalog.

Resolutioner m. m.

(fortsat fra pag. 32).

Kirkeministeriets skriv. (15/1 52 til dr. med. H. Gormsen, Retsmedicinsk Institut) om **det antal dage, som i det højeste må forløbe mellem en persons død og ligets begravelse.**

Efter Deres derom fremsatte anmodning skal man herved meddele, at de for tiden gældende bestemmelser vedrørende det antal dage, der i det højeste må forløbe mellem en persons død og ligets begravelse, findes i forordningen af 7. november 1682 om begravelser, der herom indeholder følgende regler:

§ 7: „Ligkisterne skal tilslås over den døde, såvel i købstæderne som på landet, inden 4 dage i det længste efter den dodes afgang.“

§ 10: „Ligene skal, det snarest ske kan, bestædes til jorden, og ingen af dem, som ej ere i rangen eller af adel, længer stå over jorden, end i det længste 8 dage . . .“

Den i § 10 yderligere indeholdte særregel vedrørende rangspersoner og personer tilhørende adelen er ophævet ved grundloven.

Kirkeministeriets skriv. (3/3 52 til udenrigsministeriet), hvorefter det **herværende kartotek m. v. over her i landet begravede tyske soldater og flygtninge indtil videre må forblive her og ikke vil kunne udleveres til den tyske forbundsregering, m. m.**

Kirkeministeriets skriv. (3/4 52 til Dansk Ligbrændingsforening) om, at **der ikke kan indrettes krematorium i en bygning, så længe denne opretholdes som kirkebygning.**

I skrivelse af 20. marts 1952 har De med henvisning til, at man i sin tid opførte kapellet på Søndermark kirkegård i Vejle således, at det

uden yderligere byggeforanstaltninger senere kunne indrettes til teknisk afdeling for et krematorium, samt til at kapellet i 1948 indrettedes til kirke, forespurgt, hvorledes ministeriet stiller sig til et forslag fra ligbrændingsforeningen om, at der nu indrettes teknisk afdeling for cremation i den dertil indrettede kælder under kirken.

Således foranlediget skal man meddele, at det ved kapellets indvielse var en udtrykkelig udtalt forudsætning, at der ikke indrettedes krematorium i bygningen, og at ministeriet fremdeles må fastholde, at der ikke kan indrettes krematorium i bygningen, så længe denne opretholdes som kirkebygning.

Kirkeministeriets skriv. (24/4 52 til indenrigsministeriet) vedr. **de gældende regler for behandling af lig m. v.**

I anledning af den med indenrigsministeriets erklæring af 3. april 1952 hertil til erklæring oversendtte, af den amerikanske ambassade i København udarbejdede fremstilling vedrørende de her i landet gældende regler for behandling af lig m. v. skal man bemærke følgende:

De for tiden gældende lovbestemmelser vedrørende det antal dage, der i det højeste må forløbe mellem en persons død og ligets begravelse, findes i forordningen af 7. november 1682 om begravelser, hvorefter ligene ikke må stå over jorden i mere end 8 dage, hvorhos det er fastsat, at ligkisterne skal tilslås over den døde inden 4 dage efter døden.

Med hensyn til, at det i den af ambassaden udfærdigede beretning er anført, at fristen for begravelse af lig i København og på Frederiksberg udgør henholdsvis 6 og 7 dage, bemærkes, at de pågældende frister er fastsat i de for de nævnte byers begravelsesvæseners gældende, af nærværende ministerium godkendte reglementer.

Vedrørende det af ambassaden oplyste, at der i andre af landets byer gælder frister på mere end 8 dage for ligenes begravelse, bemærkes yderligere, at en sådan ordning er uden hjemmel.

Den nævnte frist af 8 dage finder dog ikke anvendelse, hvor lig ifølge de herom gældende bestemmelser ganske undtagelsesvis hensættes i kirker, i hvilke tilfælde der stilles krav om, at liget balsameres, hvilket også gælder de tilfælde, hvor lig hensættes i overjordiske, udefra tilgængelige gravkamre.

Med hensyn til forekomsten af krematorier her i landet bemærkes, at sådanne alene findes i de større byer.

Kirkeministeriets skriv. (14/5 52 til stiftamtmanden og biskoppen over Roskilde stift) ang.

kirkelig indvielse af en urnehave som urnekirkegård.

I et direkte hertil indsendt andragende af 20. marts 1952 har Gørlev valgmenighed påny anholdt om tilladelse til at lade foretage kirkelig indvielse af den urnehave, der i henhold til justitsministeriets skrivelse af 3. august 1935 er anlagt på den indhegnede kirkeplads omkring valgmenighedens kirke.

I anledning heraf skal man meddele til efterretning og videre bekendtgørelse, at ministeriet, uanset at der ikke foreligger direkte lovhjemmel for en sådan indvielse, ikke skal modsætte sig, at det ommeldte areal indvies som urnekirkegård.

Kirkeministeriets skriv. (1% 52 til landsretssagfører N. N.) ang. **en retssag om retten til et familiegravsted.**

I et hertil indsendt andragende har De som sagfører for fabrikant Erik Plenge Hviid, Hillerød, og dennes søster, fru Esther Møller, født Hviid, udbedt Dem ministeriets afgørelse i anledning af en mellem Deres klienter og frk. Johanne Nielsen, Hillerød, opstået tvist om retten til et af Deres klienters fader, afdøde fabrikant Hans Henning Toldo Hviid ved hans første hustrus død i 1930 erhvervet gravsted nr. 145, afdeling C, på Hillerød kirkegård.

Det er i sagen oplyst, at fabrikant Hans Hviids urne ved hans død i 1945 blev nedsat i det pågældende gravsted ved siden af hans første hustrus kiste, hvorhos hans 2. hustru, Marie Hviid, født Nielsen's urne ved hendes død i 1951 nedsattes i samme gravsted.

Det er endvidere oplyst, at gravstedsskødet ved fabrikant Hans Hviids død i 1945 blev udstedt til hans anden hustru, og at gravstedet ved hendes død i 1951 blev fornyet af fornævnte frk. Johanne Nielsen, der er en søster til fabrikant Hviids anden hustru, og som trods henvendelser fra Deres klienter om udlevering af skødet til det pågældende gravsted, i hvilket begge deres forældre er begravet, hidtil har afslået at imødekomme denne anmodning.

I anledning heraf skal man efter stedfunden brevveksling med stiftsøvrigheden over Københavns stift herved meddele, at spørgsmålet henhører under domstolenes afgørelse, hvorfor man må have Deres klienter henvist til eventuelt ved søgsmål at søge rettens afgørelse i sagen.

Kirkeministeriets skriv. (% 52 til stiftamtmanden og biskoppen over Aalborg stift) om, **hvorvidt der ved en af sognepræsten i Hadsund som præst ved Visborggaard plejehjem forrettet begravelse fra Visborg Kirke af en patient på plejehjemmet kunne kræves betaling for kirkens opvarmning**

og vederlag til kirkebetjeningen for medvirkning ved begravelsen, m. m.

Af den med stiftsøvrighedens erklæring af 18. februar 1952 hertil tilbagefulgte sag fremgår det, at en patient fra Visborggaard plejehjem, der er beliggende i Visborg Sogn, blev begravet fra Visborg Kirke den 1. februar 1951 under medvirken af den for plejehjemmet beskikkede præst, sognepræst for Hadsund menighed N. N. Efter anmodning fra plejehjemmet blev kirken opvarmet af hensyn til den afdødes slægtninge, der havde ønsket at overvære begravelsen, og plejehjemmet modtog herefter en regning fra kirken, lydende på ialt 23 kr. 70 øre for kirkens opvarmning ved den omhandlede lejlighed, hvilken regning plejehjemmet ikke har ment sig forpligtet til at betale under henvisning til, at der ved begravelser i Visborg Kirke af indensognsboende ikke af kirken stilles krav om vederlag for kirkens opvarmning.

Således foranlediget skal man meddele til efterretning og videre bekendtgørelse, at patienterne på Visborggaard plejehjem, der efter det oplyste er tilmeldt folkeregistret for Hadsund kommune, der omfatter Hadsund, Skelund, Visborg og Vive Sogne, må betragtes som indensogns til folkekirken hørende beboere i Visborg Sogn, jfr. § 5, stk. 4, i bekendtgørelse af 29. april 1948 angående ordningen af kirkebetjeningens forhold udenfor København og Frederiksberg, hvorefter en person betragtes som boende i det sogn eller den kommune, hvori vedkommende står opført i folkeregistret.

Det bemærkes derhos, at da sognepræst for Hadsund menighed N. N. er beskikket til præst ved Visborggaard plejehjem i Visborg Sogn, må han herved anses for at være rette sognepræst for Visborggaard plejhjems beboere, således at han ved udførelsen af kirkelige handlinger i Visborg Kirke for disse personer i denne henseende må anses for sognets egen præst. Som følge heraf vil kirkebetjeningen være forpligtet til at medvirke ved sådanne kirkelige handlinger uden vederlag, jfr. § 21, stk. 3, i bekendtgørelse af 23. september 1947 af lov nr. 284 af 30. juni 1922 om kirkers brug, sognebåndsløsning m. m., hvorved bemærkes, at ved beregningen af kirkebetjeningens honorar efter § 28, stk. 2 g og h, i lov nr. 418 af 12. juli 1946 om folkekirkens lønningsvæsen udenfor København og Frederiksberg m. m. vil antallet af beboere på Visborggaard plejehjem være at medregne i det beboertal, hvoraf honorar beregnes.

Der vil herefter i henhold til bestemmelsen i Visborg Kirkes vedtægt ikke kunne afkræves Visborggaard plejehjem betaling for kirkens

opvarmning, herunder honorar til graveren, ved den den 1. februar 1951 stedfundne begravelse fra Visborg Kirke af en patient fra plejehjemmet.

Det tilføjes, at betalingen for gravplads m. v. på Visborg kirkegård for patienter fra Visborggaard plejehjem i henhold til den med direktoratet for statens sindssygehospitaler truffene aftale må ændres til overensstemmelse med de i kirkegårdens vedtægt fastsatte takster for indensogns til folkekirken hørende beboere.

Lov (7/52) om ændring af den ved lov nr. 342 af 19. juni 1942 fastsatte frist, indenfor hvilken afhændelse af gravsteder på Holmens og Garnisons kirkegårde i København kan finde sted.

Vi Frederik den Niende, af Guds Nåde Konge til Danmark, etc. etc., *Gør vitteligt*: Rigsdagen har vedtaget og Vi ved Vort samtykke stadfæstet følgende lov:

Den i § 3 i lov af 6. juli 1867 vedrørende demarkationslinien om København med ændring i lov nr. 342 af 19. juni 1942 fastsatte frist, hvorefter afhændelse af begravelsespladser på Holmens og Garnisons kirkegårde i København til eje eller benyttelse kun må finde sted indtil 1. januar 1960, ændres således, at sådan afhændelse herefter fremdeles kan finde sted indtil 1. januar 2000.

Kirkeministeriets skriv. (10/52) til »Vagttårnets bibel- og traktatselskab« ang. en forespørgsel om, hvorvidt det kan tillades trossamfund uden for folkekirken at benytte dennes kirker ved begravelser.

I skrivelse af 2. juli d. a. har selskabet forespurgt, om der er hjemmel til at tillade uden for folkekirken stående trossamfund at benytte folkekirkens kirker ved begravelser.

I anledning heraf skal man meddele, at der ved bestemmelsen i § 5 i lov om forskellige forhold vedrørende begravelser af 19. april 1907 er hjemlet medlemmer af et anerkendt trossamfund eller et her i landet bestående kristent trossamfund, der ikke har statens anerkendelse, en vis adgang til ved begravelser at benytte folkekirkens kirkegårdskapeller, men at der overhovedet ikke er lovhjemmel for at tillade deres benyttelse af folkekirkens kirker.

Kirkeministeriets skriv. (11/52) til arbejds- og socialministeriet om, hvorvidt der ved begravelser for kommunens regning skal erlægges betaling til kirken for gravkastning, plantning på gravstedet og vedligeholdelse af dette m. m.

I den med arbejds- og socialministeriets påtegning af 16. februar 1952 hertil til erklæring oversendte sag er der rejst spørgsmål om, hvorvidt der ved begravelse af en særforborgspati-

ent kan afkræves den retlige opholdskommunebetaling for gravkastning, plantning på gravstedet samt gravstedsvedligeholdelse.

I anledning heraf skal man meddele, at nærværende ministerium i overensstemmelse med det i skrivelse herfra af 21. maj 1940 til socialministeriet indtagne standpunkt må holde for, at bestemmelsen i § 57, stk. 2, i bekendtgørelse nr. 475 af 31. august 1946 af lov om offentlig forsorg, hvorefter der ved begravelser, som sker for kommunens regning, ikke skal erlægges betaling til kirken, ikke omfatter den del af begravelseshandlingen, der vedrører gravfæstelsen på kirkegården, og at kirken derfor er berettiget til at kræve betaling for gravkastning også i de heromhandlede tilfælde.

Det bemærkes herved, at bestemmelsen i § 25, stk. 1, i bekendtgørelse nr. 455 af 23. september 1947 af lov nr. 282 af 30. juni 1922 om vedligeholdelse af kirker og kirkegårde m. v., hvorefter der skal være adgang for ubemidlede til at få en sømmelig gravplads udlagt uden vederlag, ikke medfører anden forpligtelse for kirken end pligten til at stille fri jord til rådighed et passende sted på kirkegården.

Det tilføjes, at der ikke påhviler kirken nogen forpligtelse til uden vederlag at foretage plantning på gravsteder og ej heller anden vedligeholdelse af gravsteder end at holde gravstedet ryddeligt for ukrudt og udlagt med græs eller græs, der afslås, inden det bliver langstrået, jfr. § 20, stk. 1, og § 23, stk. 2, sidste punktum, i fornævnte bekendtgørelse af lov om vedligeholdelse af kirker og kirkegårde m. v.

Kirkeministeriets skriv. (12/ til ministeriet for offentlige arbejder, vejdirektoratet) ang. spørgsmål om virkningerne over for bestående kirkegårde af byggelinier i henhold til lov nr. 275 af 28. november 1928 om byggelinier ved veje og gader.

Med skrivelse af 24. maj d. å. har ministeriet for offentlige arbejder, vejdirektoratet, hertil oversendt den hoslagt tilbagefølgende, fra landinspektør N. N., Næstved, modtagne skrivelse, hvori der rejses spørgsmål om virkningerne over for bestående kirkegårde af byggelinier i henhold til lov nr. 275 af 28. november 1928 om byggelinier ved veje og gader.

I anledning heraf skal man herved meddele til underretning, at efter nærværende ministeriums formening vil oprettelsen i henhold til den nævnte lov af en byggelinie, som berører et kirkegårdsareal, nødvendigvis afskære vedkommende kirkegårdsbestyrelse fra efter dette tidspunkt at kunne opføre nogen ny bygning eller udvide nogen bestående bygning på det

inden for byggelinien liggende areal af kirkegården. Da derhos loven udtrykkeligt fastsætter, at „hvad der i henhold til det foregående gælder om bygninger, gælder også om sportspladser, kirkegårde, tankanlæg og andre lignende anlæg af blivende art“, vil nærværende ministerium herefter være tilbøjeligt til at mene, at en kirkegårdsbestyrelse også må være afskåret fra at tage det inden for byggelinien liggende areal af kirkegården i brug som gravpladser, for så vidt dette ikke måtte være sket forinden byggelinien etablering, ligesom det også må være udelukket påny at tage de inden for det pågældende område liggende gravpladser i brug, for så vidt de på det tidspunkt, da byggelinien oprettes, måtte være hjemfaldne.

Derimod vil der formentlig ikke uden ekspropriation kunne gribes ind over for bestående gravstedsrettigheder med hensyn til gravsteder inden for den fastsatte byggelinie. Sådan indgriben kan jo ikke finde sted med hensyn til de på dette område ved byggelinien fastsættelse forhåndenværende bygninger, og da loven, som nævnt, udtrykkeligt fastsætter, at det om bygninger foreskrevne også skal gælde kirkegårde, må de forud bestående gravstedsrettigheder formentlig respekteres, således at man i hvert fald ikke uden ekspropriation kan fratage de pågældende gravstedsejere deres rettigheder med hensyn til gravstedet inden for det tidsrum, for hvilket dette er erhvervet.

Til disse rettigheder hører også retten til ved tidsrummets udløb at få gravstedsretten fornyet, jfr. lovbekendtgørelse af 23. september 1947 § 25, stk. 2, hvorefter ønske om en sådan fornyelse „skal“ imødekommes imod erlæggelse af den i kirkegårdsvedtægten herfor fastsatte betaling. Under hensyn til denne lovbestemmelses meget kategoriske form („skal“ imødekommes) må nærværende ministerium anse det for tvivlsomt, om adgangen til fornyelse af et gravsted kan nægtes de pågældende, blot fordi der er fastsat en byggelinie, eller om der ikke hertil — som i det hele med hensyn til private gravstedsrettigheder — måtte udkræves en ekspropriation.

Med hensyn til denne sidstes foretagelse undlader man iøvrigt ikke at henlede opmærksomheden på, at den vejvæsenet tilkommende ekspropriationsret vil komme til at stå over for en tilsvarende ekspropriationsret for kirkegårdsmyndighederne, jfr. forordning af 23. april 1845 og nu den fornævnte lovbekendtgørelse af 23. september 1947 § 28, stk. 3, således at en eventuelt heraf opstående konflikt måtte løses ved forhandling mellem de to ministerier.

Under hensyn til den således på dette område bestående, noget usikre og tvivlsomme retstilstand ville nærværende ministerium anse det for meget påkrævet, at der overalt, hvor spørgsmålet måtte blive aktuelt, ved forhandlinger imellem vejmyndighederne samt de stedlige kirkegårdsmyndigheder og de i betragtning kommende private gravstedsejere søges opnået en forligsmæssig ordning af de problemer, der måtte foreligge.

Kirkeministeriets skriv. (18/7 til stiftamtmanden og biskoppen over Københavns stift) ang. **præsters og kirkebetjentes adgang til at modtage vederlag for medvirken ved kirkelige handlinger m. m.**

I de med stiftsøvrighedens skrivelse af 15. april 1952 hertil indsendte andragender har sognepræst for Frederiksværk og Vinderød Menigheder N. N. og O. O., Frederiksværk, der er medlem af sognets menighedsråd, forespurgt, om det har været berettiget, at sognepræst N. N. for en af ham den 22. marts 1952 på Vinderød kirkegård forrettet begravelse af P. P., der afgik ved døden den 15. marts 1952 i sit hjem i Auderød i Kregme sogn, har modtaget betaling som for udensognsboende, idet der til sognepræsten er erlagt et beløb . . . hvorhos der for erhvervelse af gravsted på Vinderød kirkegård ligeledes er erlagt betaling . . .

Sognepræst N. N. har ved sagens indsendelse hertil oplyst, at han senere af fornævnte O. O. er blevet gjort opmærksom på, at der efter de gældende regler ikke har kunnet kræves særskilt vederlag for den omhandlede begravelse, idet den afdøde må betragtes som indensognsboende.

(fortsættes)

Vi fabrikere de kendte

GUDENAA plæneklippere

med skærebredde fra 30 cm til 6 m for hånd, hest, motor og traktor, så der vil altid være en, der passer for Deres forhold. Konstruktionen er hensigtsmæssig, og kvaliteten garanterer vi for. Fås hos forhandlerne. Katalog sendes gerne på forlangende.

Virklund Maskinfabrik 1/2
Silkeborg